

П

ПАЙОВИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД (ПІФ) – інститут спільного інвестування, створений без заснування юрид. особи, який існує у формі активів, що належать інвесторам на праві спільної часткової власності, перебувають у управлінні КУА і обліковуються нею окремо від результатів її госп. діяльності. Водночас це назва специфічної схеми зі спільного інвестування.

На відміну від КІФ, який є юрид. особою – АТ, що володіє на праві власності активами (сукупністю майна, цінними паперами, корпоративних прав та вимог), сформованими за рахунок коштів інвесторів, ПІФ – це, власне, самі активи.

У КІФ інвестори мають корпоративні права щодо АТ, яке є власником активів, тоді як у ПІФ інвестори самі є їх співвласниками.

Схема інвестування ПІФ відрізняється від схеми КІФ відсутністю інституціоналізації фонду як юрид. особи. Отже, якщо у КІФ емітуються акції, у П. і. ф., де це неможливо, емітуються інвестиційні сертифікати. Єдиним документом ПІФ є регламент.

Мінім. обсяг активів ПІФ повинен бути не меншим за мінім. розмір статутного капіталу АТ.

Елементами інвестиційної схеми ПІФ є:

1. КУА, за ініціативою якої створюється ПІФ. КУА емітує інвестиційні сертифікати, затверджує регламент ПІФ. Укладаючи договори за рахунок активів ПІФ, КУА діє від свого імені, з обов'язковим зазначенням у таких договорах реквізитів фонду. КУА здійснює окремий бухгалтерський та податковий облік операцій та результатів діяльності зі спільного інвестування щодо кожного ПІФ, активи якого перебувають в її управлінні.

Нерухоме майно, що входить до активів ПІФ, реєструється на ім'я КУА з обов'язковим зазначенням реквізитів фонду, а сама компанія стає розпорядником такої нерухомості.

За свою діяльність з управління активами ПІФ компанія отримує грошову винагороду.

Заміна КУА ПІФ є неможливою, а у разі анулювання ліцензії КУА відповідний ПІФ підлягає ліквідації.

Залучення коштів інвесторів у ПІФ відбувається за рахунок емісії КУА інвестиційних сертифікатів, якими посвідчується право інвестора на частку в такому фонді.

У класифікаціях цінних паперів інвестиційний сертифікат посідає таке місце – це емісійний за видом, іменний за формою випуску, бездокументарний за формою існування і пайовий за групою цінний папір.

Інвестиційний сертифікат може надавати право на отримання дивідендів виключно у закритих ПІФ, але не у відкритих або інтервальних. Це означає, що у відкритих та інтервальних ПІФ інвестори отримують прибуток лише від перепродажу інвестиційних сертифіка-

тів третім особам або від пред'явлення їх до викупу КУА фонду.

Строк, протягом якого здійснюється укладення договорів з першими власниками щодо відчуження інвестиційних сертифікатів відкритих та інтервальних ПФ, не обмежується, а строк розміщення інвестиційних сертифікатів закритого ПФ визначається регламентом, і дата закінчення розміщення не може бути пізнішою, ніж за 3 місяці до дня закінчення строку діяльності фонду, тобто строк розміщення інвестиційних сертифікатів ПФ майже дорівнює строку діяльності самого фонду.

Це означає, що певна частина інвестиційних сертифікатів ПФ може довго перебувати не викупленою (доки не знайдуться інвестори-покупці, які побажають стати учасниками фонду).

Оскільки ПФ – це не суб'єкт права, а майно, тобто активи, придбані за рахунок коштів інвесторів-учасників, залучених КУА шляхом продажу емітованих нею інвестиційних сертифікатів, емісія інвестиційних сертифікатів, фактично, інституціоналізує такий фонд.

ПФ вважається створеним із моменту внесення його до Єдиного держ. реєстру ІСІ, утім, фактично, внесення ПФ до цього реєстру є одним із початкових етапів у процедурі його створення: реєстрація фонду в реєстрі передусе розробленню, затвердженню, реєстрації проспекту емісії інвестиційних сертифікатів, їх розміщенню.

Вимоги щодо структури та мінім. обсягу активів, що дорівнює мінім. розміру статутного капіталу АТ, застосовуються до ПФ через 6 місяців з дня реєстрації випуску інвестиційних сертифікатів цього фонду. Отже, КУА має

півроку на те, щоб налагодити інвестиційну діяльність фонду.

2. Інвестори-учасники – це фіз. та юрид. особи, які придбали інвестиційні сертифікати ПФ. Фіз. особи можуть бути інвесторами венчурних ПФ виключно за умови придбання інвестиційних сертифікатів на суму не менше ніж 1500 мінім. заробітних плат. Також фіз. особа може бути учасником ПФ, що є кваліфікаційним ІСІ, за умови придбання інвестиційних сертифікатів на суму не менше ніж 100 мінім. заробітних плат. В усіх ін. випадках інвесторами можуть бути як фіз., так і юрид. особи.

Частку інвестора у ПФ засвідчує інвестиційний сертифікат.

Учасники ПФ не мають права впливати на діяльність КУА.

Учасники ПФ не відповідають за зобов'язаннями пайового фонду і несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю фонду, тільки в межах належних їм інвестиційних сертифікатів фонду, крім учасників ПФ, до складу активів яких входять акції банків, які у такому разі відповідають за зобов'язаннями банку відповідно до закону.

3. Зберігач активів ПФ зберігає як емітовані КУА інвестиційні сертифікати, так і активи ПФ у вигляді цінних паперів, які обслуговуються депозитарною системою (тобто цінні папери, придбані за кошти інвесторів):

КУА, яка здійснила публ. розміщення інвестиційних сертифікатів відповідного ПФ, обов'язково залучає зберігача, яким має бути банк із кредитним рейтингом не нижче інвестиційного рівня, що визначений уповноваженим або визнаним міжнар. агентством за

нац. рейтинговою шкалою. У ПФФ, в якому здійснювалося виключно прив. розміщення інвестиційних сертифікатів, зберігач може не залучатися, а якщо такий зберігач все ж таки буде залучений, це може бути не лише банк, а й будь-яка ін. депозитарна установа.

Ураховуючи те, що значну частину активів ПФФ становлять, як правило, цінні папери, роль зберігача активів в інвестиційній схемі ПФФ є дуже важливою. Крім звичайних депозитарних функцій, зберігач активів має здійснювати контроль за діяльністю КУА і раз на квартал перевіряти правильність розрахунків вартості чистих активів фонду, виконаних КУА. Зберігач інформує НКЦПФРУ про будь-які дії КУА, що не відповідають проспекту емісії інвестиційних сертифікатів ПФФ або порушують його регламент і зак-во. Також зберігач активів надає згоду КУА на списання коштів з банківського рахунка ПФФ.

Зберігач залучається до інвестиційної схеми через підписання з КУА договору на надання послуг зі зберігання акцій ПФФ і договору на надання послуг зі зберігання активів ПФФ у вигляді цінних паперів.

4. Незалежний оцінювач майна ПФФ – це суб'єкт оціночної діяльності, який здійснює оцінку нерухомого майна у разі його придбання або відчуження КУА від імені ПФФ у порядку, встановленому зак-вом про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність.

Незалежний оцінювач залучається до інвестиційної схеми через укладення договору з КУА. Такий договір затверджується заг. зборами ПФФ.

5. Аудитор залучається щорічно КУА для перевірки і підтвердження правильності річної фін. звітності і встановлення відповідності даних звітності результатам діяльності з активами ПФФ. Такий договір затверджується заг. зборами ПФФ.

Фактично, аудитор, незалежний оцінювач і, найбільшою мірою, зберігач здійснюють контроль за діяльністю КУА. Тому у фондах, крім венчурних, зберігач, незалежний оцінювач і аудитор, КУА не можуть бути однією і тією самою особою. Це обмеження спрямоване на захист інвесторів від зловживань з боку КУА.

Лит.: Інститути спільного інвестування. Правове регулювання господарської діяльності із спільного інвестування / О. В. Гарагонич, Ю. М. Бисага, О. Ю. Кампі, Д. М. Белов. К., 2014; Кологойда О. В. Господарсько-правове регулювання фондових відносин в Україні. К., 2015.

А. В. Смітюх.

ПАЙОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ – цінні папери, які засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (у т. ч. активах, які знаходяться у управлінні емітента) та надають власнику зазначених цінних паперів (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та ін. права, встановлені зак-вом, а також проспектом цінних паперів або рішенням про емісію цінних паперів. До П. ц. п. належать: акції, інвестиційні сертифікати, сертифікати ФОН, акції корпоративного інвестиційного фонду (див.: *Акція; Сертифікат фонду операцій з нерухомістю*). Під час